

Kodiċi ta' Etika għall-Ministri u s-Segretarji Parlamentari

Dan il-kodiċi ta' etika jidher bħala t-tieni skeda tal-Att dwar Standards fil-Ħajja Pubblika (il-kapitolu 570 tal-ligijiet ta' Malta). Huwa riprodott waħdu hawnhekk għall-konvenjenza ta' min jixtieq jirreferi għalih.

F'dan il-kodiċi, riferenza għal Ministru tinkludi fiha riferenza għal Segretarju Parlamentari. Il-kelma Ministru għandha tittiehed li tapplika kemm għall-maskil u kemm għall-femminil.

1. PREAMBOLU

Il-Ministri jintgħażlu mill-Prim Ministru, jibqgħu fil-kariga sakemm idumu jgawdu l-fiduċja tal-Prim Ministru u huma responsabbli lejn u jagħtu kont ta' għemilhom lill-Prim Ministru, lill-Parlament u lill-pubbliku ingenerali, eventwalment lill-elettorat fl-elezzjoni generali.

Huma jgawdu minn pożizzjoni ta' fiduċja mogħtija lilhom mill-poplu u li toħroġ mill-kariga mogħtija mill-Prim Ministru, u jgawdu l-poter li jeżerċitaw diskrezzjoni fit-teħid ta' deċiżjonijiet wiesgħa li jistgħu jaffettwaw individwi, gruppi ta' individwi, jew il-komunità ingenerali.

Għaldaqstant il-Ministri għandhom jaġixxu u jgibu ruħhom skont *standards* tal-ogħla livell kemm fuq bażi personali kemm fil-qadi tad-doveri kostituzzjonali tagħhom.

2. SKOP TA' DAN IL-KODIĊI

Filwaqt illi l-Ministri huma personalment responsabbli għad-deċiżjonijiet dwar kif jaġixxu u jgibu ruħhom u personalment responsabbli sabiex jagħtu kont ta' għemilhom u jiggustifikaw l-azzjonijiet u l-imġiba tagħhom lill-Prim Ministru, lill-Parlament kif ukoll lill-poplu ingenerali, l-iskop ta' dan il-Kodiċi ta' Etika huwa sabiex jipprovdi gwida tal-livelli għolja mistennija mill-Ministri fl-imġiba tagħhom sabiex jiġu rispettati l-aqwa *standards* ta' integrità, onestà, trasparenza, kontabilità u sens ta' ġustizzja, u sabiex jipprovdi gwida bil-għan li jiġu evitati konflitti ta' interess.

3. INFURZAR TA' DAN IL-KODIĊI

Jekk jirriżulta li Ministru jkun ġab ruħu jew aġixxa b'mod li *prima facie* jikkostitwixxi ksur ta' dan il-Kodiċi, il-Prim Ministru juża d-diskrezzjoni tiegħu sabiex jiddeciedi x'passi għandhom jittieħdu.

Il-Prim Ministru għandu dritt jirreferi lil jew jikkonsulta dwar il-materja ma' xi organu diġà stabbilit b'liġi jew li għad ikun stabbilit, però fl-aħħar mill-aħħar id-deċiżjoni finali dwar jekk jeżistix ksur u l-konsegwenza applikabbli, tibqa' dejjem kompetenza esklussiva tal-Prim Ministru.

4. PRINĊIPJI ĠENERALI

Barra mill-prinċipju ġenerali tal-osservanza tal-liġi, huwa mistenni mill-Ministri r-rispett lejn il-prinċipji li ġejjin:

4.1 Il-prinċipju ta' responsabbiltà kollettiva, fis-sens illi bħala Gvern huwa responsabbli kollettivament lejn u għandu d-dover li jwieġeb għat-tmexxija tiegħu lill-Parlament.

4.2 Individwalment il-Ministri huma responsabbli lejn il-Parlament għad-deċiżjonijiet, *policies* u azzjonijiet tagħhom u tad-dipartimenti u l-aġenziji li jaqgħu fid-dekasteri tagħhom.

4.3 Konsegwentement il-Ministri għandhom jaqgħu informazzjoni korretta lill-Parlament u għandhom jikkoreġu mal-ewwel opportunità possibbli xi żbalji jew inezattezzi li jkunu saru b'nuqqas ta' ħsieb.

4.4 Il-Ministri għandhom bl-aktar mod possibbli jkunu miftuħa fl-għoti ta' informazzjoni lill-Parlament u lill-pubbliku iġenerali.

4.5 Il-Ministri għandhom jaraw li d-dipartimenti governattivi u l-entitajiet li jaqgħu fid-dekasteru tagħhom jitmexxew tajjeb u b'għaqa.

4.6 Il-Ministri għandhom jeżiġu mill-uffiċjali pubbliċi li jaqgħu fid-dekasteri tagħhom, illi jaqgħu l-aktar informazzjoni sħiħa u korretta meta mitluba mill-Kumitati Parlamentari.

4.7 Il-Ministri għandhom jassiguraw illi ma jkun hemm l-ebda konflitt ta' interess bejn id-doveri pubbliċi tagħhom u l-interessi personali.

4.8 Il-Ministri m'għandhom jaċċettaw ebda rigali jew benefiċċji, salv kif provdut f'dan il-Kodiċi, li jistgħu jew jistgħu raġonevolment joħolqu impressjoni li qed jikkompromettu l-ġudizzju tagħhom jew li jpoġġuhom taħt xi obligazzjoni mhux xierqa.

4.9 Il-Ministri għandhom iżommu separati r-rwoli tagħhom bħala Ministri u bħala Deputati, kif ukoll ir-rwol tagħhom bħala membru ta' partit politiku.

4.10 Il-Ministri għandhom jirrispettaw il-prinċipju tal-imparzjalità politika tas-servizz pubbliku.

5. STANDARDS GĦAL MINISTRI BĦALA PERSUNI LI JOKKUPAW KARIGA PUBBLIKA

Għal dan il-għan il-Ministri bħala uffiċjali pubbliċi għandhom ikunu ispirati u fl-imgħiba, azzjonijiet u deċiżjonijiet tagħhom iggwidati minn dawn il-valuri:

5.1 Sens ta' servizz – il-ġid suprem huwa l-ġid komuni u Ministru m'għandux ikun motivat minn sens ta' gwadann personali, familjari, ta' ħbiebu jew persuni qrib tiegħu, iżda biss minn sens ta' servizz lejn il-komunità iġenerali u l-ġid komuni, għax fuq kollox hu qed jamministra beni pubbliċi f'isem il-pubbliku iġenerali.

5.2 Integrità – il-Ministri m'għandhomx ipoġġu lilhom infushom f'pożizzjoni li jinfluwenzaw ruħhom minn xi obligazzjoni finanzjarja jew mod ieħor ta' persuni jew għaqdiet li jippruvaw

jagħmlu dan, jew li jagħmlu użu mhux xieraq ta' informazzjoni li tiġi għandhom minħabba fil-kariga tagħhom sabiex jagħtu xi vantaġġ mhux xieraq lil xi ħadd filwaqt li jiżvantaġġjaw oħrajn.

5.3 Diligenza – ladarba l-Ministri jamministraw beni pubbliċi, f'isem il-pubbliku ingenerali, għandhom jeżerċitaw l-ogħla livell ta' diligenza inkluż fl-infiq ta' fondi pubbliċi, kif ukoll għandhom jaħdmu b'għaqqal u bżulija fit-twettiq tad-doveri tagħhom.

5.4 Oggettività – fil-qadi tad-doveri pubbliċi, inkluż fil-ħatriet għall-karigi, l-għoti ta' kuntratti, jew fil-kuntest ta' kull għoti ta' beneficiċċji.

5.5 Kontabilità – il-Ministri jamministraw beni pubbliċi u għandhom ikunu trasparenti fl-operat tagħhom u miftuħa għall-iskrutinju neċessarju.

5.6 Trasparenza – il-Ministri għandhom kemm jista' jkun jaqdu d-doveri tagħhom b'mod miftuħ u trasparenti, u għalhekk jagħtu raġunijiet għad-deċiżjonijiet u l-azzjonijiet tagħhom.

5.7 Onestà – il-Ministri għandhom jevitaw li jidhlu f'konflitti ta' interess bejn l-interess pubbliku u dak privat tagħhom u għandhom jagħtu informazzjoni sħiħa u korretta lill-Parlament, lill-Kabinett u lill-pubbliku ingenerali.

5.8 Ġustizzja u rispett – fl-imġiba tagħhom u deċiżjonijiet li jieħdu, il-Ministri għandhom juru rispett lejn l-istituzzjonijiet u għandhom jirrispettaw il-liġijiet tal-pajjiż. Għandhom juru sens ta' bilanċ u qies billi jkunu sensitivi ingenerali lejn is-setturi kollha tas-soċjetà, kif ukoll b'mod partikolari lejn id-drittijiet u l-aspirazzjonijiet tal-persuni kkonċernati, sabiex b'hekk jimxu b'sens ta' ġustizzja.

5.9 Tmexxija – il-Ministri għandhom iħaddnu u jkunu ispirati minn dawn il-valuri biex b'hekk imexxu bl-eżempju.

6. RESPONSABILITÀ KOLLETTIVA – IL-MINISTRI U L-GVERN

6.1 Il-Ministri għandhom ikunu familjari sew mas-setgħat u l-obbligi fdati lilhom, mal-*Standing Orders* u r-regoli li fuqhom jimxi l-Parlament kif ukoll mar-regoli u l-proċeduri li jirregolaw il-ħidma tagħhom.

6.2 Peress illi l-prinċipju ta' responsabbiltà ministerjali kollettiva huwa ċentrali fil-Kostituzzjoni, filwaqt illi d-diskussjonijiet fi ħdan il-Kabinett għandhom ikunu kemm jista' jkun ħielsa u miftuħa u għandhom jinstemgħu l-fehmiet ta' kull membru fi ħdan il-Kabinett, fl-istess waqt l-istess diskussjonijiet u deliberazzjonijiet huma klassifikati bħala kunfidenzjali. Il-Ministri għaldaqstant m'għandhomx jikkomunikaw jew jikkumentaw dwar dak li jkun ġie diskuss fil-Kabinett 'il barra minnu.

6.3 Id-deċiżjonijiet tal-Kabinett jiġu komunikati lill-Ministri kkonċernati mis-Segretarju tal-Kabinett u dan għandu jara li d-deċiżjonijiet jiġu mwettqa.

6.4 Il-laqgħat tal-Kabinett għandhom jieħdu preċedenza fuq kull attività oħra ministerjali barra f'każ ta' safar fuq xogħol ufficjali, u l-Ministri huma parti mid-deċiżjonijiet meħuda mill-

Kabinett, sew jekk kienu prezenti sew jekk ma kenux, meta l-Kabinett ikun wasal għad-deċiżjoni partikolari.

7. DMIRIJET MINISTERJALI

7.1 Il-kariga ministerjali hija waħda li tokkupa l-ġurnata tax-xogħol kollha tal-istess Ministru. Ebda Ministru ma jista' jaċċetta l-ebda fliks barrani talli ssir xi haġa in konnessjoni max-xogħol tiegħu ta' Ministru.

7.2 Malli jinħatar, Ministru hu mistenni li ma jkomplix bix-xogħol privat tiegħu u għandu jiddedika l-hin kollu tiegħu għal xogħol tal-Gvern. Dan sakemm il-Kabinett ma jiddeċidix mod ieħor f'każi eċċezzjonali fejn l-interess nazzjonali jkun jinħtiegħ hekk.

7.3 Hekk kif Ministru jingħata l-kariga, għandu minnufih jagħti rendikont tal-assi u l-interessi tiegħu lis-Segretarju tal-Kabinett fuq il-formola relattiva. Għandu jiġi indikat ukoll lis-Segretarju tal-Kabinett kull interess illi jista' b'xi mod jagħti lok għal perċezzjoni ta' konflitt ta' interess jew konflitt ta' interess reali. Dan ir-rendikont għandu jingħata kull sena bil-mod indikat minn żmien għal żmien.

7.4 Il-Ministri għandhom jirrispettaw l-imparzjalità tas-servizz pubbliku u jaraw illi l-influenza tagħhom fuq is-servizz pubbliku ma tkunx abbużata. Il-Ministri għandhom id-dover li qabel jaslu għal xi deċiżjoni huma jagħtu kunsiderazzjoni xierqa lill-firxa kemm jista' jkun wiesgħa ta' pariri, inkluż billi jagħtu piż lill-parir infurmat u imparzjali tal-uffiċjali jew impjegati pubbliċi.

7.5 Id-deċiżjonijiet meħuda għandhom, kemm jista' jkun, jinżammu rrekordjati f'*files* governattivi, anke jekk għandha tittieħed inkonsiderazzjoni wkoll il-pratticità u r-realtà tal-komunikazzjoni elettronika fiż-żminijiet tal-lum.

7.6 Il-Ministri għandhom jassiguraw li bħala *employers* jittrattaw mal-istaff tagħhom b'mod ġust u ekwu.

7.7 Il-Ministri għandhom ikunu ispirati mill-mertu u kapaċitajiet fil-ħatriet u karigi li jagħmlu u għandhom jikkonsultaw mal-Prim Ministru dwar ħatriet ta' *chairpersons* u membri ta' bordijiet.

7.8 Il-Ministri għandhom jaraw illi anki dwar safar, huma jagħmlu l-iktar arrangamenti effiċjenti u huma responsabbli għad-daqs tad-delegazzjonijiet.

7.9 Meta Ministru jtemm il-ħatra tiegħu, dan għandu jirritorna lura lis-Segretarju tal-Kabinett id-dokumenti, materjal u rizorsi kollha illi kienu ġew mogħtija u fdati lilu sabiex iwettaq id-dmirijiet tiegħu. Bħala konswetudni, hu fid-diskrezzjoni tal-Prim Ministru li jippermetti lil eks-Ministri aċċess raġonevoli għal dokumenti u materjal li jikkonċernaw il-perjodu meta huma kienu fil-kariga ministerjali.

7.10 Il-Ministri m'għandhomx jiżvelaw tagħrif jew informazzjoni kunfidenzjali lanqas wara li tintemm il-kariga ministerjali.

8. INTERESSI PRIVATI TAL-MINISTRI U KONFLITTI TA' INTERESS

8.1 Il-Ministri għandhom jassiguraw li ma jkun hemm l-ebda konflitt bejn id-doveri pubbliċi u l-interessi privati tagħhom, finanzjarji jew ta' xorta oħra, u hija r-responsabbiltà personali ta' kull Ministru individwalment li jiddeċiedi jekk u x'għandu jsir biex ma jkunx hemm dan it-tip ta' konflitt ta' interess. B'dan illi f'każ li tkun meħtieġa direzzjoni mill-Prim Ministru dwar l-eżistenza ta' konflitt ta' interess, dik id-deċiżjoni tkun finali. Il-prinċipju ġenerali huwa illi jew Ministru jiddisponi minn dan l-interess jew jieħu miżuri alternattivi biex jipprevjenih.

8.2 Kull persuna li tiġi avviċinata sabiex tiġi offruta l-kariga ministerjali, għandha, kemm-il darba jkun jeżisti dubju dwar xi possibbiltà ta' konflitt ta' interess, qabel taċċetta l-istess kariga, tinforma b'dan il-fatt u ċirkostanzi oħra rilevanti lill-Prim Ministru. B'dan illi jekk fil-kors tal-leġislatura jkun hemm tibdil fiċ-ċirkostanzi personali tal-Ministru li jistgħu jagħtu lok għall-konflitt ta' interess, il-Ministru għandu l-obbligu jgħarraf b'dan lill-Prim Ministru immedjatament.

8.3 Bl-istess mod, kull persuna li tiġi avviċinata minn Ministru sabiex tiġi offruta kariga fis-segretarjat, għandha, kemm-il darba jkun jeżisti dubju dwar xi possibbiltà ta' konflitt ta' interess, qabel taċċetta l-istess kariga, tinforma b'dan il-fatt u ċirkostanzi oħra rilevanti lill-Ministru konċernat.

8.4 Ebda Ministru m'għandu jaċċetta rigali, donazzjonijiet, ospitalità jew servizzi mingħand xi ħadd, li jistgħu jpoġġuh taħt obbligazzjoni lejn dik il-persuna jew persuni u dan għandu wkoll japplika għall-membri tal-familja immedjata tal-Ministru. F'każ ta' dubju għandu jiġi kkonsultat il-Prim Ministru.

8.5 Il-Ministri m'għandhomx normalment jaċċettaw dekorazzjonijiet minn pajjiżi barranin, ħlief bil-permess tal-Prim Ministru.

8.6 Ebda Ministru m'għandu jieħu sehem fit-teħid ta' deċiżjonijiet li jolqtu membri tal-familja tiegħu, persuni oħra qrib tiegħu, u ebda Ministru m'għandu jiġi kkundizzjonat b'mod mhux xieraq fid-deċiżjonijiet tiegħu minn konflitt ta' interess finanzjarju jew mod ieħor, tiegħu jew ta' persuni qrib tiegħu, jew jagħmel użu mhux xieraq minn informazzjoni li tiġi għandu minħabba l-kariga tiegħu u waqt il-qadi ta' dmirijietu, b'mod partikolari jekk dan isir sabiex jivvantagġja ingustament lil xi persuna jew persuni għad-detriment ta' oħrajn.

8.7 Meta Ministru jkun involut fi proċeduri legali fil-vesti privati, dawn jistgħu jkollhom implikazzjonijiet fuq ir-rwol ministerjali. Is-Segretarju tal-Kabinett għandu jkun infurmat b'dawn il-proċeduri u, f'każ li l-proċeduri jkunu istitwiti mill-Ministru, is-Segretarju tal-Kabinett għandu jkun infurmat qabel jiġi istitwiti.

9. IL-MINISTRI U L-PARLAMENT

9.1 Meta jkun qed jiltaqa' l-Parlament, huwa d-dmir tal-Ministri li jattendu s-seduti parlamentari u jipparteċipaw attivament fid-diskussjonijiet li jkunu għaddejjin fl-istadji varji li fih jirrisolvi ruħu l-Parlament kif ukoll fil-Kumitati magħzula tal-Parlament. Meta Ministru jkun imsiefer jew ma jkunx jista' jattendi seduti parlamentari minħabba mard, l-*Speaker* tal-Kamra għandu jiġi mgħarraf.

9.2 Meta jkun jiltaqa' l-Parlament, il-Ministri għandhom jaraw li l-aktar dikjarazzjonijiet u stqarrijiet importanti dwar *policies* jew deċiżjonijiet jiġu mħabbra fil-Parlament bħala l-ogħla istituzzjoni tal-pajjiż.

9.3 Il-Ministri għandhom jagħmlu hilitom sabiex jagħtu l-aktar informazzjoni preċiża u korretta possibbli u kull korrezzjoni illi tista' tkun meħtieġa għandha ssir mal-ewwel opportunità.

9.4 L-*Speaker* tal-Kamra tad-Deputati għandu f'kull każ ikun infurmat minn qabel dwar stqarrijiet ministerjali fil-Parlament u b'mod ġenerali anki l-Oppożizzjoni tiġi mgħarrfa bil-kontenut ftit tal-ħin qabel ma ssir l-istqarrija.

9.5 Il-Ministri għandhom juru rispett lejn is-Sedja kif ukoll lejn id-deputati parlamentari kollha.

10. IL-MINISTRI, RELAZZJONIJIET PUBBLIĊI U L-ISTAMPA

10.1 Il-Ministri għandhom jgħarrfu lill-pubbliku u lill-*media* bl-attivitajiet ministerjali fuq bażi regolari u b'mod organizzat.

10.2 Għal dan il-għan u għall-kordinament effettiv, stqarrijiet, intervisti u attivitajiet ministerjali għandhom l-ewwel jiksbu l-approvazzjoni mill-Uffiċċju tal-Prim Ministru qabel jinħarġu jew iseħħu.

10.3 Kemm-il darba tiġi mgħoddija informazzjoni mhux korretta, din għandha tiġi korretta minnufih.

10.4 Fl-interess pubbliku, il-Ministri għandhom jaraw li jkollhom komunikazzjoni miftuħa mal-imsieħba soċjali, għaqdiet mhux governattivi, għaqdiet professjonali, mezzi tax-xandir u pubbliku ingenerali.